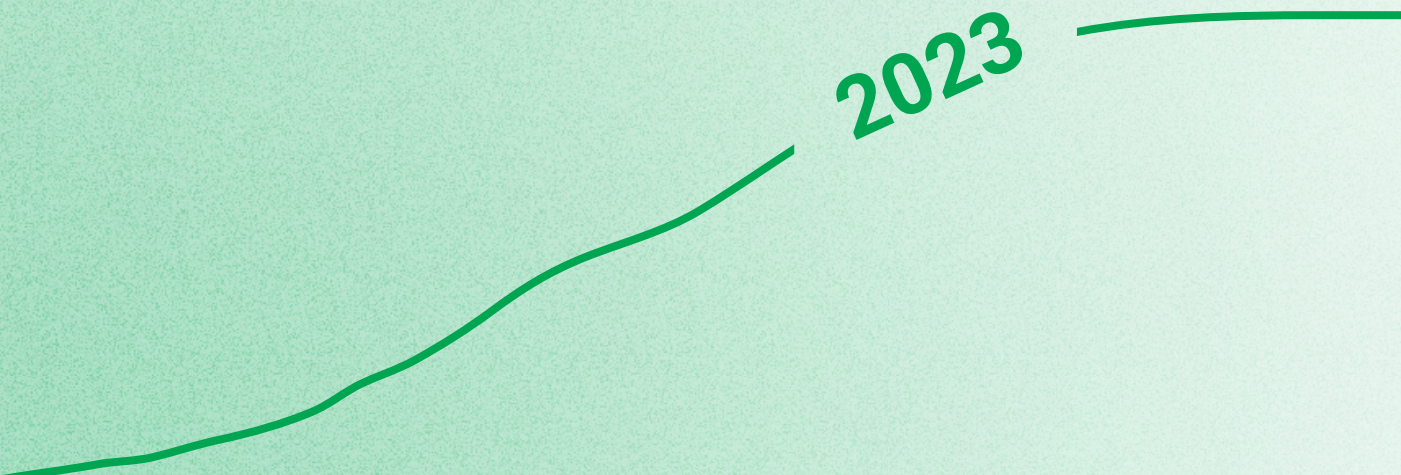

Звіт про діяльність у 2023 році

Громадської організації SaveDnipro (ГО «Збережи Дніпро»)

2023

ЗМІСТ

1. Робота організації під час війни...01

2. Моніторинг довкілля під час війни...02

- а) Повідомлення про воєнні злочини проти довкілля у SaveEcoBot...02
- б) Моніторинг радіаційного фону в Україні...02
- в) Масштабне оновлення системи SaveEcoBot...04
- г) Розширення мережі моніторингу якості повітря SaveEcoBot...04

3. Адвокаційна та законотворча діяльність...05

- а) Вбивство «моніторингу на трубі»: критика Постанови КМУ №272 від 28.03.23...05
- б) Реформа промзабруднення: законопроект 6004-д...05
- в) Відновлення доступу до екологічної інформації та open data...05
- г) Протидія російському ядерному тероризму...06
- д) Законотворча діяльність...06
- е) Коаліційна діяльність та заяви...06

4. Дослідження впливу війни на довкілля...07

5. Підрив Каховської ГЕС: аналітика, наслідки, перспективи...08

6. Підтримка громад та допомога громадянам...09

- а) Програма підтримки територіальних громад...09
- б) Захист зелених зон Дніпра...09

7. Наші комунікації...10

- а) Ключові взаємодії зі ЗМІ: колонки, експертизи...10
- б) Просвітницькі комунікації...10
- в) Міжнародні контакти...10

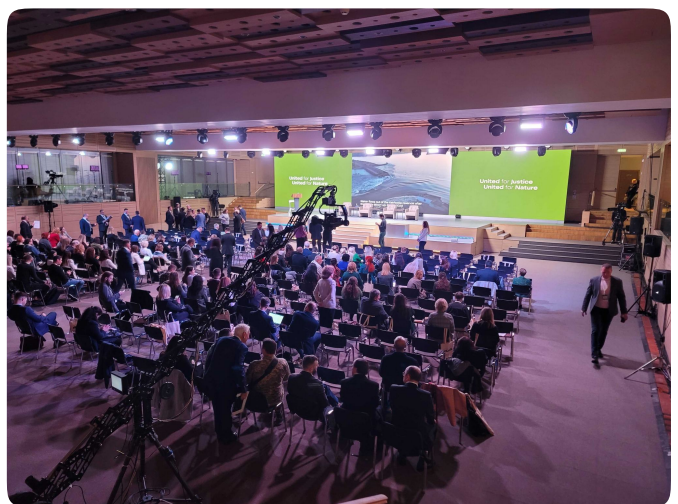
8. Європерспектива...11

1. РОБОТА ОРГАНІЗАЦІЇ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Члени нашої команди були релоковані по різних містах, тому основним форматом роботи у 2023 році став дистанційний, але зі всебічною присутністю на важливих офлайн-заходах. Двоє членів команди – директор з розвитку Артем Романюков та керівник технічно-аналітичного напрямку Ілля Рибаків – продовжували захищати нашу країну в лавах ЗСУ. А команда долучалася до збору коштів на потреби підрозділу Артема.

У червні 2023 року Артем Романюков отримав відзнаку – Почесний нагрудний знак Головнокомандувача Збройних Сил України «Срібний хрест». Перебуваючи у лавах ЗСУ, Артем знайшов можливість взяти участь у важливому заході – Міжнародному форумі «United for Justice. United for the Nature», який пройшов у Києві 20-21 жовтня. Пишаємося тим, що саме Артем представляв ГО SaveDnipro на цьому високорівневому заході.

У 2023 році ГО SaveDnipro продемонструвало не лише свою стійкість, а і здатність до розвитку. Команда поповнилася чотирма новими членами операційної команди, які підсилили адміністративний, комунікаційний та фандрейзинговий напрями.

2. МОНІТОРИНГ ДОВКІЛЛЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

а) Повідомлення про воєнні злочини проти довкілля у SaveEcoBot

У 2023 році була продовжена робота з фіксації злочинів проти довкілля завдяки функціоналу SaveEcoBot, розробленому і запущеному з цією метою у 2022 році.

Загальна кількість злочинів, зафіксованих системою у 2023 році, склала 468 випадків. Усі повідомлення про екозлочини були автоматично передані до Оперативного штабу Міндовкілля та Державної екологічної інспекції для подальшого опрацювання і врахування. Збір цієї інформації став нашим внеском у справу отримання Україною справедливої компенсації збитків, завданих довкіллю країною-агресоркою.

б) Моніторинг радіаційного фону в Україні

Суспільний запит на дані моніторингу радіаційного фону в Україні залишався високим. У 2023 році мережа станцій спостереження за радіаційним фоном була розширена завдяки міжнародному партнерству з SAFECAST та uRADMonitor – **у нас з'явилося 60 нових станцій моніторингу.** Станом на кінець 2023 року в системі SaveEcoBot відображалися дані з понад 500 станцій спостереження.

Дані з нашої системи автоматично передаються до ресурсів ЕкоЗагроза і Windy.com, а з липня 2023 року – до популярного ресурсу DeepStateMap.

Також результати радіаційного моніторингу автоматично передаються державним органам України, як-от Міндовкілля, ДІЯР, ДНТЦ ЯРБ, РНБО, РАЦ ЗСУ. Карта радіаційного фону SaveEcoBot відображається на сайті Національної комісії з радіаційного захисту населення України. Дані нашої системи використовують уряди європейських країн, як-от Німеччина, Франція, Великобританія, Чехія.

Завдяки нашому моніторингу радіаційного фону були дезавуовані кілька спроб росіян посіяти паніку серед населення шляхом розповсюдження фейків про небезпечний рівень радіації в Україні (зокрема в травні 2023 року після ракетного обстрілу Хмельниччини). Дані SaveEcoBot дозволяли громадянам України почуватися впевненіше кожного разу, коли відбувалися небезпечні дії росіян на Запорізькій АЕС. У таких випадках багато українців заходили на ресурс із картою радіаційного фону SaveEcoBot, щоб побачити його поточний рівень. Загалом **у 2023 році зафіксовано 3,8 млн переглядів сторінок сайту SaveEcoBot.**

Наш моніторинг згадувався у публікаціях Wired і The Guardian. А в грудні 2023 року про роль моніторингу радіаційного фону під час повномасштабного вторгнення доповіла на всесвітній кліматичній конференції COP28 у Дубаї наша екологічна директорка Анастасія Скок.

2. МОНІТОРИНГ ДОВКІЛЛЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

Моніторинг радіаційного фону SaveEcoBot був відзначений кількома національними преміями, де ми хоч і не стали лауреатами, але отримали високу оцінку журі – увійшли до короткого списку премії DOU Award 2023 у номінації «Найкраща соціально орієнтована IT-ініціатива», а також **стали одним із двох фіналістів у номінації «Взаємодія без кордонів: Україна до світу» премії Responsibility Award 2023 від Фонду Родини Богдана Гаврилишина.**

Відзначаємо важливу роль обміну досвідом із нашими міжнародними партнерами. Наш технічний директор Павло Ткаченко мав у 2023 році зустрічі з представниками Федерального відомства з радіаційного захисту Німеччини (BfS) у Берліні і з фахівцями Національного інституту радіаційного захисту Чехії (SURO) у Празі, а в жовтні 2023 року Україну відвідав представник неприбуткової організації SAFECAST Azby Brown з Японії. Дякуємо усім нашим партнерам за підтримку.

У вересні 2023 року Павла Ткаченка було запрошено взяти участь в конференції «Третій семінар із залучення зацікавлених сторін Агентства з атомної енергії щодо оптимізації прийняття рішень», яка проходила в Парижі (Франція) й була організована OECD Nuclear Energy Agency. На дискусійній панелі «Виконання рішень і навчання на них у співпраці із зацікавленими сторонами» Павло розповів про наш досвід збору та оброблення даних радіаційного моніторингу в Україні, про важливість відкриття даних та необхідність конструктивного діалогу між державними установами та громадськістю.

У листопаді 2023 року Greenpeace організувала місію в Україну з метою посилення радіаційного моніторингу. До організації та проведення місії активно долучилися фахівці SaveDnipro. Участь в цій місії нашого Павла Ткаченка дозволила вирішити основне технічне завдання – встановити додаткові датчики радіаційного фону в південних регіонах України.

Місія тривала декілька тижнів і завершилася спільною пресконференцією, на якій SaveDnipro та Greenpeace закликали накласти санкції на Росатом. Наша співпраця з Greenpeace отримала розвиток у грудні 2023, коли ця впливова організація публічно підтримала наші вимоги до міської влади Дніпра щодо захисту зелених зон у місті. На 2024 рік вже заплановані розроблення та встановлення наступної партії з 10+ станцій радіаційного моніторингу.

2. МОНІТОРИНГ ДОВКІЛЛЯ ПІД ЧАС ВІЙНИ

в) Масштабне оновлення системи SaveEcoBot

Реагуючи на виклики часу, ми **оновили шаблони скарг на забруднення довкілля, які тепер повністю відповідають нормам воєнного часу.**

Також у SaveEcoBot додалася функція формування інформаційних запитів у Міндовкілля щодо детальної інформації справ ОВД, яку перестали публікувати від початку повномасштабного вторгнення.

Восени з'явилися оновлені сторінки стану якості повітря і нові сторінки радіаційного фону для окремих населених пунктів та регіонів. Усі ці сторінки було перекладено 14 мовами, щоб користувачі з усього світу знаходили інформацію про довкілля України в пошукових системах.

Була покращена процедура, яка дає можливість отримувати дані SaveEcoBot автоматично в машиночитному вигляді за допомогою API.

Розпочали вести публічний облік стану відкритих екологічних даних в Україні, адже основоположною метою нашої громадської організації є підвищення рівня обізнаності суспільства щодо стану довкілля через роботу з відкритими екологічними даними.

Розробили функціонал автоматичного розпізнавання даних якості атмосферного повітря Українського гідрометеорологічного центру, що відкриває нові перспективи у використанні цих даних.

Цим масштабним оновленням наша система відзначила свій перший 5-річний ювілей. Як визнання важливості нашої праці ми сприймаємо той факт, що нашу систему рекомендує Дія.Відкриті дані. **За 2023 рік сайт SaveEcoBot відвідало 1,9 млн унікальних користувачів.**

г) Розширення мережі моніторингу якості повітря SaveEcoBot

Нові станції SaveEcoSensor 3.0 запрацювали в Мукачеві, Ніжині, Полтаві, Миргороді, Нових Санжарах, Зінькові, Тернополі, Здолбунові, Сарнах і Острозі. SaveEcoBot зберігає статус найбільшого агрегатора даних про якість повітря, стан радіаційного фону та інші екологічні дані в Україні. Дані з нашої системи SaveEcoBot про якість атмосферного повітря в Україні тепер публікуються на Офіційному Європейському порталі відкритих даних.

3. АДВОКАЦІЙНА ТА ЗАКОНОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

а) Вбивство «моніторингу на трубі»: критика Постанови КМУ №272 від 28.03.23

Наприкінці березня 2023 року Кабінет міністрів України ухвалив Постанову №272, якою затвердив Порядок запровадження обов'язкових автоматизованих систем контролю викидів забруднюючих речовин. Затверджений Порядок знищив перспективу «моніторингу на трубі» для вже наявних підприємств, які й є найбільшими забруднювачами атмосфери.

Ми роз'яснювали суть постанови в соцмережах, закликали громадян надсилати звернення до органів влади, публікували статті в Економічній правді і на Цензор, давали коментарі 5 каналу і телеканалу Еспресо, а **наш сатиричний анімаційний ролик переглянуло близько півмільйона користувачів соцмереж**. Зрештою, завдяки нашому та партнерському розголосу, згадка про цю проблемну постанову потрапила у звіт Єврокомісії по Україні за 2023 рік.

За нашої ініціативи Міндовкілля створило робочу групу, яка мала напрацювати рішення, що усуне проблему. На жаль, ця робоча група виявилася недієздатною через присутність в ній лобістів великого бізнесу. Наш запис промов лобістів на цій робочій групі сколихнув соцмережі, проте нічого не змінив у правовому полі – постанова №272, на жаль, досі є чинною. Тож наша боротьба триває.

б) Реформа промзабруднення: законопроект 6004-д

Долю «моніторингу на трубі» остаточно вирішить прийняття Закону про забезпечення конституційних прав на безпечне для життя і здоров'я довкілля (законопроект 6004-д). Він є ключовим елементом реформи промзабруднення і має імплементувати в національне законодавство Директиву 2010/75/ЄС. Аналізу правок, які пропонує профільний комітет до другого читання цього Закону, присвячена стаття Ірини Черниш в Українській правді. Питання реформи промзабруднення порушувалося під час виступу Ірини Черниш 21 грудня 2023 року на зустрічі громадськості з Міністром захисту довкілля Русланом Стрільцем та його заступниками.

в) Відновлення доступу до екологічної інформації та open data

Протягом 2023 року SaveDnipro на всіх майданчиках адвокатувало відкриття екоданих на виконання Орхуської конвенції. Стаття Ірини Черниш у Бізнес-Цензорі, колективний лист і виступ на комітетських слуханнях ВРУ з питань цифрової трансформації, участь у стратегічній сесії «Відкриті дані зараз і для післявоєнної відбудови» принесли позитивний результат. Відповідно до Наказу «Про деякі питання оприлюднення відкритих даних Міндовкілля» **відкритими стали понад 50 наборів екологічних даних цього відомства**. Вони публікуються у машиночитному форматі на Єдиному державному вебпорталі відкритих даних.

3. АДВОКАЦІЙНА ТА ЗАКОНОТВОРЧА ДІЯЛЬНІСТЬ

Але не всі розпорядники даних готові відкрити екологічну інформацію. Сумний досвід отримання даних від Українського гідрометеорологічного центру був описаний нами в публікації «Пекельне коло Гідромету». Завдання зробити інформацію Гідромету про якість атмосферного повітря відкритою ми поставили перед собою на 2024 рік.

г) Протидія російському ядерному тероризму

4 березня 2023 року, в річницю окупації Запорізької АЕС, на нашому сайті був опублікований матеріал про російський ядерний шантаж та реакцію на нього міжнародних організацій. У липні 2023 року **ГО SaveDnipro ініціювало лист до МАГАТЕ, який підписали ще понад 30 громадських організацій України**. У цьому листі ми та інші підписанти вимагали виключити представників росії з Ради керуючих та інших органів МАГАТЕ, призупинити права росії як члена МАГАТЕ, усунути російських громадян від виконання обов'язків у виконавчому органі МАГАТЕ, актуалізувати Статут МАГАТЕ з урахуванням викликів, створених збройною агресією однієї країни-учасниці проти іншої на об'єктах атомної енергетики.

Напередодні 67-ї сесії МАГАТЕ ГО SaveDnipro спільно з ГО Екодія підготували звернення до її учасників, а в день відкриття сесії спільно з ГО MRIJA (Австрія) провели акцію «росія – ядерний терорист» біля входу в будівлю ООН у Відні.

д) Законотворча діяльність

SaveDnipro був залучений до кількох робочих груп, в яких опрацьовувалися нормативно-правові акти. Зокрема з нашого боку були подані зауваження та пропозиції до Порядку ведення РВПЗ та до проєкту Постанови Кабінету Міністрів України «Про Порядок функціонування державної системи моніторингу довкілля та її підсистем».

е) Коаліційна діяльність та заяви

Напередодні саміту G20 в Індії 55 громадських організацій з усього світу, серед яких була і наша організація, закликали лідерів країн-учасниць припинити підтримку агресивної війни росії та покласти край залежності від російських нафти та газу.

Також разом з експертами інших громадських організацій ми проаналізували драфт Стратегії ЄБРР в гірничій справі на 2024-2028 роки і подали свої зауваження у вигляді колективного листа до ЄБРР.

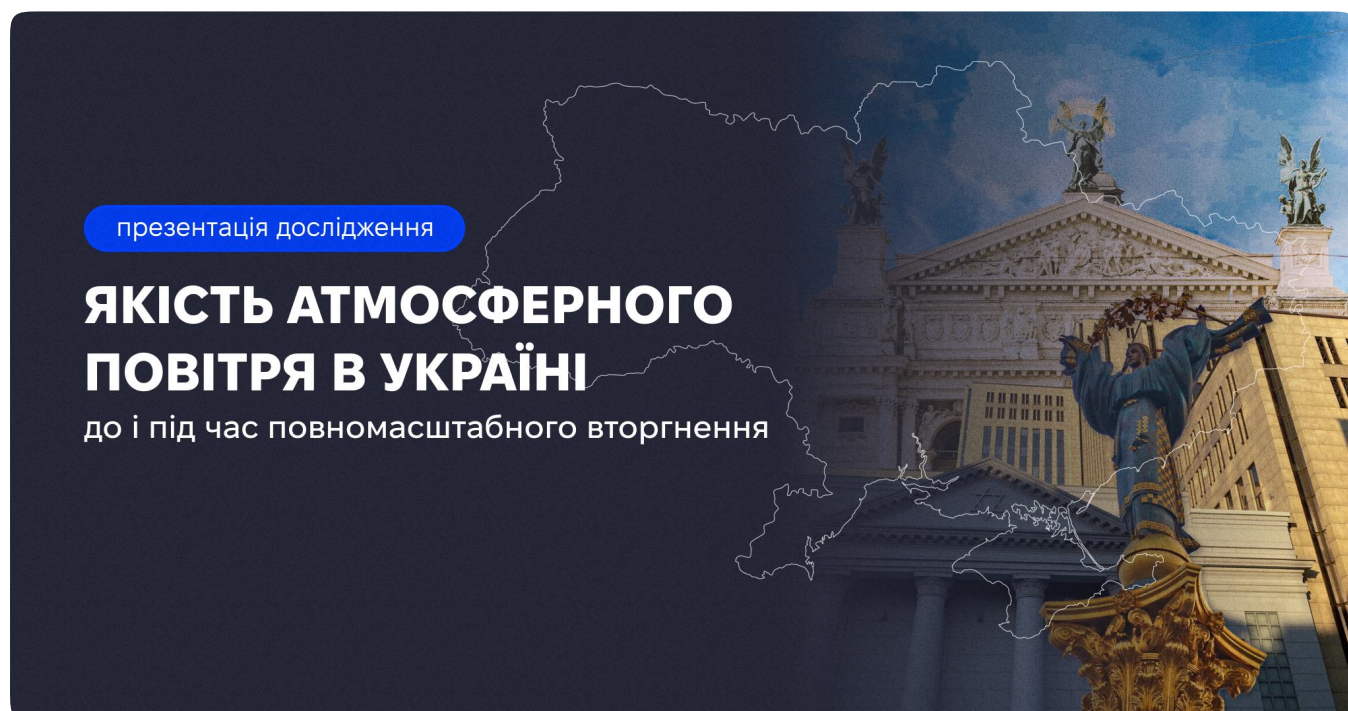
У 2023 році ГО SaveDnipro приєдналося до Nuclear Transparency Watch – європейської мережі, яка сприяє громадському контролю у сфері ядерної безпеки. Ця мережа має на меті підсилити роль громадського сектору у регулюванні питань ядерної безпеки та забезпечити відкритий доступ до даних, пов'язаних із цим. Наприкінці жовтня наш Павло Ткаченко взяв участь у щорічному засіданні цієї міжнародної організації у форматі онлайн.

4. ДОСЛІДЖЕННЯ ВПЛИВУ ВІЙНИ НА ДОВКІЛЛЯ

Понад 9 місяців тривала робота над дослідженням «Якість атмосферного повітря в Україні до і під час повномасштабного вторгнення», результати якого були оприлюднені 21 вересня. Команда, очолювана екологічною директоркою ГО SaveDnipro Анастасією Скок, дійшла до таких ключових висновків:

- загалом якість повітря в Україні у «воєнному» 2022 році стала кращою порівняно з «мирним» 2021-м;
- навіть попри суттєве скорочення викидів від промисловості й транспорту в 2022 році (особливо в прифронтовому південно-східному регіоні), ті джерела забруднення повітря, які продовжили свою роботу, спричинили небезпечні рівні концентрації забруднюючих речовин у повітрі.

Хаос у даних і відсутність доступу до первинних результатів замірів – це те, з чим довелося зіткнутися команді, яка намагалась отримати інформацію від Центрів контролю та профілактики хвороб Міністерства охорони здоров'я України та структурних підрозділів Українського гідрометеорологічного центру. Але найбільшою несподіванкою стала неможливість отримати екологічні дані від деяких громадських мереж моніторингу. **Загалом за 2023 рік ми надіслали понад 200 запитів на отримання екологічної інформації.** Геть не завжди розпорядники даних їх задовольняли, що стало підставою для 29 скарг до омбудсмена.

5. ПІДРИВ КАХОВСЬКОЇ ГЕС: АНАЛІТИКА, НАСЛІДКИ, ПЕРСПЕКТИВИ

6 червня росія здійснила терористичний акт, підірвавши греблю Каховської ГЕС. Від першого дня ми намагалися оцінити масштаб цієї трагедії, висвітлюючи всі відомі факти про цю подію на наших ресурсах та у ЗМІ.

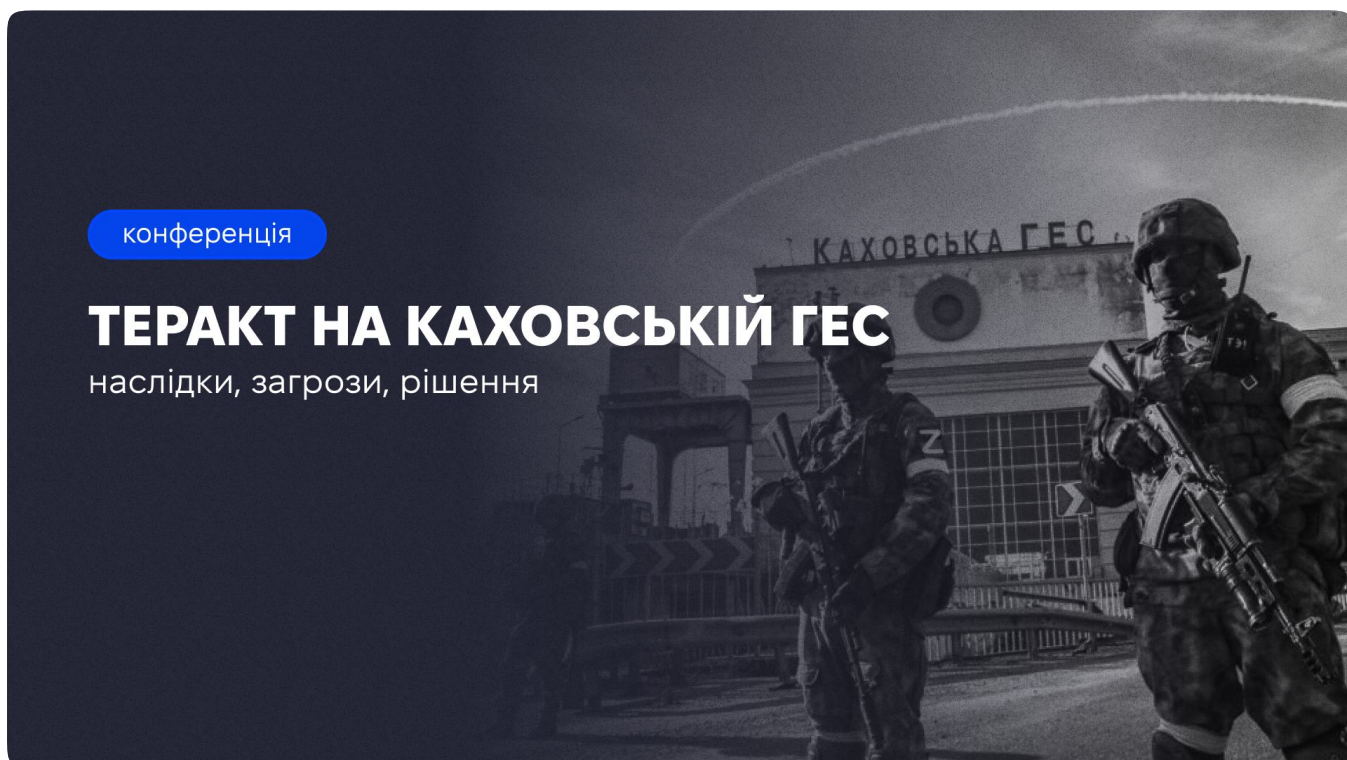
А 29 червня ми провели публічний захід щодо наслідків підриву Каховської ГЕС за участі народних депутатів, представників центральних та місцевих органів влади, державних установ, чиновників Євросоюзу, представників громадського сектору. Під час заходу були оприлюднені дані про масштаб катастрофи, обговорювалася перспектива кваліфікації цього злочину як екоциду, аналізувалися проблеми постраждалих регіонів.

Під час цієї конференції вперше від представника Укргідроенерго прозвучала інформація про плани відновлення Каховської ГЕС, яка пізніше втілилася в Постанові КМУ №730 від 18 липня 2023 року. Зважаючи на відсутність стратегічної екологічної оцінки (CEO) цього проекту та розгляду альтернативних рішень, SaveDnipro та низка інших громадських організацій закликали уряд переглянути своє передчасне рішення щодо відбудови Каховської ГЕС. Надалі ми неодноразово ставили це питання у наших соцмережах.

конференція

ТЕРАКТ НА КАХОВСЬКІЙ ГЕС

наслідки, загрози, рішення

6. ПІДТРИМКА ГРОМАД ТА ДОПОМОГА ГРОМАДЯНАМ

а) Програма підтримки територіальних громад

У лютому 2023 року стартувала програма «Робота з екологічними даними громади: створення, моніторинг, аналітика, інформування». Протягом 5 тижнів 25 міських та селищних громад з Дніпропетровської, Одеської, Миколаївської, Сумської, Житомирської та Чернігівської області пройшли навчання у фахівців SaveDnipro та залучених експертів.

Громади ознайомилися з принципами відкритих даних, правилами підготовки та оприлюднення даних, законодавчою базою та переліком екологічної інформації, яку мають генерувати органи місцевого самоврядування. А також – з інструментами, які допомагають якісно моніторити стан довкілля, ухвалювати рішення на основі аналітичних звітів та використання геоінформаційних систем.

б) Захист зелених зон Дніпра

Завдяки талановитим адвокатам ми разом з ГО Громконтроль зробили важливий крок у захисті зелених зон Дніпра від забудови. **30 листопада апеляційний суд Дніпра підтвердив рішення суду першої інстанції про незаконність змін**, які були внесені до Генерального плану розвитку міста Дніпро.

Але наша кінцева мета – це створення двох нових заказників: Мандриківського та Заплавного лісу «Перемога». До цієї адвокаційної кампанії нам вдалося залучити всесвітньо відому організацію Greenpeace, яка підкреслила важливість збереження природних комплексів та біорізноманіття басейну річки Дніпро.

7. НАШІ КОМУНІКАЦІЇ

а) Ключові взаємодії зі ЗМІ: колонки, експертизи

У засобах масової інформації найбільшу увагу ми приділили наступним темам:

- скандальна Постанова КМУ №272;
- ядерний тероризм російської федерації;
- наслідки підриву росіянами дамби Каховської ГЕС;
- доступ до екологічної інформації;
- якість повітря і промзабруднення.

Найчастіше наші матеріали і коментарі з'являлися в виданнях Бізнес-Цензор, Економічна правда, Дзеркало тижня, Рубрика, а також на телеканалах Еспресо та 5 канал. Шестеро членів команди виступали спікерами SaveDnipro в ЗМІ у 2023 році.

б) Просвітницькі комунікації

Найбільший відгук отримали матеріали, де ми давали корисну інформацію (наприклад, поради, як діяти під час різних загроз воєнного часу) або надавали суспільно важливі дані (серія публікацій про рівень забруднення атмосфери наших міст шкідливими речовинами). Загалом було опубліковано понад півсотні просвітницьких статей, постів, колонок.

Наша Анастасія Скок провела онлайн-лекцію про доступ до екологічної інформації в умовах воєнного стану. А Павло Ткаченко – лекцію для студентів-екологів на тему «Громадський моніторинг довкілля».

в) Міжнародні контакти

У травні ми обговорили стан українського довкілля під час повномасштабної війни з послом Королівства Нідерландів Єннесом де Молом. У червні у місті Дніпро провели зустріч із радником Посольства Німеччини з питань енергетики та клімату Сиріак Массюе, на якій обговорили проблемні питання навколишнього середовища та радіаційної безпеки в Україні. У серпні відбулася зустріч із новою головою Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні (ММПЛУ) пані Даніель Белль, де обговорили актуальні питання захисту прав громадян на чисте та безпечне довкілля, захисту відкритих екологічних даних та відновлення вільного доступу до них.

8. ЄВРОПЕРСПЕКТИВА

14 грудня 2023 року Європейська рада ухвалила рішення розпочати переговори щодо вступу України до Європейського Союзу. Ще до того, як це сталося, ми тримали руку на пульсі євроінтеграційних процесів. У лютому і у листопаді ми аналізували Звіти Єврокомісії щодо поточного стану реформ, зустрічалися з Європейським комісіонером з питань довкілля, океанів та рибальства Віргініюс Сінкявічюс та його командою.

Початок переговорів про вступ до ЄС активізував процеси прийняття важливих законопроєктів та реформування державних інституцій, які опікуються довкіллям. Наприкінці року на Українській правді вийшла колонка Ірини Черниш із критичним оглядом законопроєкту 6004-д, який має імплементувати в національне законодавство Директиву 2010/75/ЄС. Але головні баталії навколо євроінтеграційного законодавства розгорнуться у 2024 році. Ми зробимо все, щоб використати можливості, які нам відкриває процес євроінтеграції.

